

OD OSMANLIJA DO EVROPLJANA

Wim Van Meurs & Alina Mungiu-Pippidi (eds), *Ottomans into Europeans: State and Institution-Building in South Eastern Europe*, Hurst & Company, London, 2010.

Raspadom Osmanskog carstva došlo je do stvaranja novih država na prostoru jugoistočne Evrope. Ovo su bile mlade države s veoma malo iskustva u upravljanju državom. *Statebuilding* ili izgradnja države tema je kojom se bavi knjiga *Od Osmanlija do Evropljana: Izgradnja država i institucija u jugoistočnoj Evropi* (*Ottomans into Europeans: State and Institution-Building in South Eastern Europe*) koju je objavila poznata engleska izdavačka kuća Hurst & Company 2010. godine. Knjiga je podijeljena u dvanaest poglavlja i svako je poglavlje napisao neko od stručnjaka za Balkan. Urednici ove knjige su holandski profesor Wim Van Meurs i rumunska profesorica Alina Mungiu-Pippidi. Mnogo je knjiga napisano o Osmanskom carstvu i Balkanu, ali ovo je prva knjiga koja se ozbiljno bavi pitanjem izgradnje države i institucija u postosmanskome periodu.

Ova knjiga bavi se raznim aspektima izgradnje države i institucija poput uloge Pravoslavne crkve u izgradnji moderne države u jugoistočnoj Evropi. U ovom poglavlju autor Paschalis M. Kitromilides analizira ulogu Pravoslavne crkve u izgradnji država Srbije, Bugarske, Grčke i Rumunije te naglašava kako su pravoslavci u Osmanskoj državi stvorili jaku identifikaciju s Pravoslavnom crkvom koja je vremenom "postala osnov za integraciju Crkve u projekte izgradnje države u jugoistočnoj Evropi" (str. 33).

Knjiga se bavi i pitanjem birokratije i korupcije u poglavlju *Izgradnja administrativne klase u jugoistočnoj Evropi* te autor izdvaja kako je tradicionalni stav balkanskih historičara da "korupcija predstavlja nasljeđe osmanske/fanariotske administracije... međutim, zamjena starog naplatnog sistema, koja je sadržavala i mito, putem obezbjeđivanja plaća za sve činovnike, imala je svoje korijene u organizaciji Porte". (str. 117) Autor zaključuje da je proces birokratizacije pomogao putu demokratije na Balkanu jer su prve reforme unutar muslimanskog svijeta počele u Osmanskoj državi. Ove su reforme bile pod utjecajem evropskih reformi i time reforme koje je Osmanska država uvela na Balkanu bile su prve implementirane reforme. Ovo je bila osnova za buduće reforme.

Jedno važno poglavlje, *Organizirano nasilje u službi izgradnje država*, autora Mogensa Pelta, bavi se osnivanjem neregularnih jedinica vojnika u nekoliko država – Grčkoj, Srbiji, Bugarskoj i Rumuniji. Autor zapaža da su ove jedinice bile uspješne u lokalnim djelovanjima i u kreiranju općeg nemi-

ra, ali da su bile suviše malobrojne i nedisciplinirane da bi mogle izgraditi modernu vojsku. (str. 243)

Veoma jasna slika o formiranju vladavine prava na Balkanu data je u poglavlju autora Ionnisia A. Tassopoulosa. U ovom poglavlju autor identificira srpsku, grčku i osmansku državu, uključujući i period Tanzimata. On primjećuje tri glavna segmenta Tanzimata: *Gulhane Hatt-i Humayun* od 1839. godine, koji je bio glavni pokretač reformi i reorganizacije Osmanskog carstva; *Hatt-i Humayun* od 1856. godine, odnosno dekret Sultana Abdulmedžida koji je obećavao jednakost u obrazovanju, državnicičkim imenovanjima i pravdu za sve, te Ustav iz 1876. godine, prvi ustav Osmanske države, čiji su autori pripadnici pokreta Mladih Turaka. Ovaj ustav bio je na snazi samo dvije godine.

Pitanjem državljanstva u postosmanskim državama bavi se autor Constantin Iordachi u poglavlju *Kreiranje državljanstva u postosmanskim državama: Izgradnja država, strani modeli i pravno-politički transferi*. Autor primjećuje da “veza između stranih pravnih modela i lokalnih sociopolitičkih i institucionalnih realnosti i prakse je krucijalno važna za shvatanje prirode balkanskog nacionalizma.” (str. 219)

Osim spomenutih poglavlja u ovoj knjizi istražene su i teme *hajduka* i *komitadžija*; uloga medija u kreiranju modernih država do 1945. godine te pitanjem “evropeizacije jugoistočne Evrope”. Ovo je knjiga koja sadrži temeljita istraživanja i može služiti kao razbijač mitova o izgradnji država i institucija u jugoistočnoj Evropi. Ona nije namijenjena široj publici već samo odabranoj publici istraživača i naučnika te onima koje ovakva kompleksna tema interesira. Izgradnja novih država i institucija u jugoistočnoj Evropi danas je jednostavnija kada se uči na greškama iz prošlosti.

Hikmet Karčić

